

Om de tafel met de Nederlands jazzgitaartop

Jazz is de ultieme vrijheid

Op een zonnige voorjaarsavond kwam de Nederlandse jazzgitaartop naar de redactie burelen van Gitarist in Amsterdam voor een kringgesprek. Jesse van Ruller, Maarten van der Grinten, Anton Goudsmit, Ed Verhoeff, Wim Bronnenberg, Marzio Scholten en Martijn van Iterson spraken onder leiding van Gitarist-redacteuren Michiel Roelse en Ernst-Jan Jonkman over het jazzleven, Kurt Rosenwinkel en maffe geluiden.

Waarom hebben jullie voor jazzgitaar gekozen? Nederland is beslist geen toonaangevend jazzland en de gitaar is zelf geen toonaangevend instrument in jazz.

MvdG: "Eigenlijk heb je wel gelijk; ik denk dat ik er maar mee stop." (gelach)

JvR: "Je hebt jazzgitaristen in alle landen van de wereld. Ik denk dat het algemene niveau van de jazzmuziek, niet alleen van de gitaristen, in Nederland erg hoog is en zelfs hoger dan in de meeste andere Europese landen."

Hoe komt dat, door de conservatoria?

JvR: "Ten dele. Je hebt in andere landen ook conservatoria, maar de Nederlandse jazzmuzikanten zijn meestal wat eigenwijzer dan anderen, en ook beter. Om bestaansrecht te hebben als jazzmuzikant moet je je kunnen en durven onderscheiden. De valkuil van jazz is dat je er een zekere theoretische kennis voor nodig hebt en dat je er over na kunt denken. Daardoor kan jazz heel introvert en intellectueel worden. Ik geloof dat dit in Nederland minder gebeurt dan in andere Europese landen."

MvdG: "Nederlanders zijn natuurlijk ontdekkingsreizigers die makkelijk dingen overnemen en dat geldt net zo goed voor muziek als voor talen. Bovendien hebben we hier nul komma nul ritmische traditie en jazz gaat eigenlijk over ritme. Nederlanders kunnen dat heel goed adop-

teren. Verder heeft Nederland een jazztraditie en dat heb je ook niet overal."

AG: "Maar waarom we gekozen hebben voor jazzgitaar? Bij mij was dat omdat ik, toen ik vijftien of zestien was en een beetje had leren spelen, wel eens wilde weten hoe dat nu met die akkoorden zat. En hoe meer je daar induikt, hoe meer je muziek in het algemeen leert begrijpen."

Ed Verhoeff

Speelde o.a. met: Hein van de Geyn's Baseline, Paul Berner band (met Peter Tiehuis), John Abercrombie, Philip Catherine, Izaline Calister, Liliane Vieira's Zuco 103, maar ook met het Metropole Orkest, Mathilde Santing en Ramses Shaffy.

Spullen: Handgemaakte Telecaster-kopie met een Warmoth body en verder steeds wisselende onderdelen. Daarbij een Fender Pro-Sonic versterker en een Marble combo.

Definitief jazzmoment: "Toen ik Peter Tiehuis met Eef Albers zag spelen in Utrecht. Verder het live-album van Jim Hall met Red Mitchell, 'Still Warm' van John Scofield en 'We Want Miles' van Miles Davis."

Jesse van Ruller

Speelde o.a. met: Pat Metheny, George Duke, Joe Lovano, Peter Erskine, Mike Stern, Tom Harrell, Philip Catherine, Toots Thielemans, The Roy Hargrove Quintet, Christian McBride, Seamus Blake, Metropole Orkest, Asko Ensemble, WDR Big Band, Birmingham Symphony Orchestra en de Berliner Philharmoniker.

Spullen: Een door Frans Elferink gebouwde kopie van zijn Levin jazzgitaar en een Telecaster. Daarbij afwisselend een Vox, Marble, Fender en Holland buizenversterker, een Polytone voor in de kroeg en een AER combo. Jesse wisselt veel van versterker.

Definitief jazzmoment: "Ik zag Peter Tiehuis en Eef Albers in Utrecht toen ik vijftien was. George Benson met 'Breezin' en 'Still Warm' van John Scofield deden de rest, en toen ik Pat Martino *Just Friends* hoorde spelen was ik definitief verkocht."

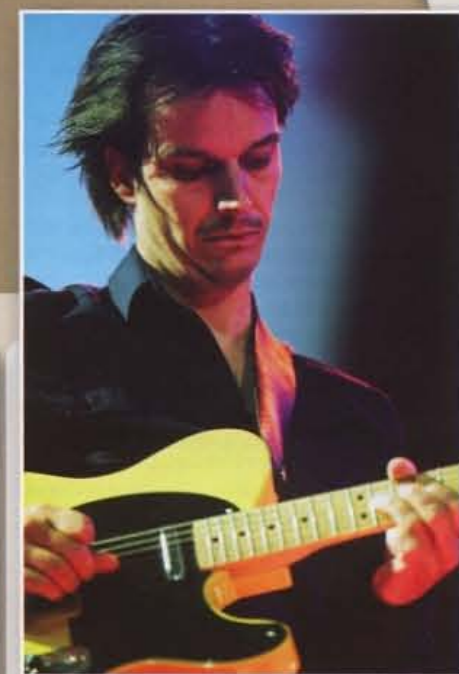
Dat is ook de reden dat veel jonge mensen nu nog steeds voor jazzgitaar kiezen."

Marzio, jij bent de jongste hier; kun jij vertellen waarom je voor jazzgitaar hebt gekozen?

MS: "Ik kom uit de blues/pop/rockhoek, net als veel jongens van mijn generatie. Pas toen ik achttien was, viak voor ik naar het conservatorium ging, ben ik via de blues met jazz begonnen. Ik kreeg van mijn gitaarleraar wel eens een jazz-cd

mee, maar daar kon ik niets mee. Pas toen ik een album van Jesse kocht sloeg de vonk over. Ik denk trouwens dat veel mensen van mijn generatie jazzgitaar gaan spelen doordat ze Martijn en Jesse als voorbeelden hebben. Die staan qua leeftijd niet zo ver van ons af en zij laten zien dat jazz helemaal niet oubollig of ouderwets hoeft te zijn."

JvR: "Veel mensen praten over jazz alsof het dode muziek is met heel veel regels, terwijl het juist de ultieme vrijheid is. Aan de andere kant

MvI: "Het is een manier van leven. Als je niet gedreven bent, zul je het nooit leren."

MvdG: "Inderdaad, wij hebben ook geen keus. We moeten dit gewoon doen, ook als er geen vraag naar is. Ik kan me trouwens ook goed voorstellen dat mensen via een school kennismaken met jazz en op die manier leren hun oren te gebruiken, harmonische structuren te herkennen, en vervolgens alles wat met jazz geassocieerd wordt overboord gooien en iets heel anders gaan spelen. Maar wel met die bagage. Dat is het fijne van jazz. Je kunt met je vaardigheden alle kanten op. Jazz geeft je een muzikale grammatica die je in staat stelt snel ander stijlen op te pikken."

AG: "Daarom hebben alle grote jongens in het sessiecircuut een jazzachtergrond. Je komt in die kringen nooit iemand tegen die uit een geinig punkbandje komt."

Jazzgrammatica

Is de basis van de jazz van nu niet nog steeds de bebop en hardbop van de jaren '40 en '50 van de vorige eeuw?

JvR: "Dat formuleerde Maarten net heel mooi: het is de grammatica van onze taal, maar het is niet de taal zelf. Dat fundament heeft verder niet zo heel veel te maken met onze creatieve uitingen. Pat Metheny

Wim Bronnenberg

Speelde o.a. met: Jeff Ballard, Michiel Borstlap, Jasper Blom, Mike LeDonne, Ben van den Dungen, Ricardo del Fra, Hein van de Geyn, Kris Goessens, Dick de Graaf, Billy Hart, Jarmo Hoogendijk, Jacques Lafitte, Jim McNeely, Pat Metheny, Hod O'Brien, Eric Reevis, Kurt Rosenwinkel, Martijn Vink, Eric Vloëmans, Dave Weckl, John Engels en Gijs Hendriks.

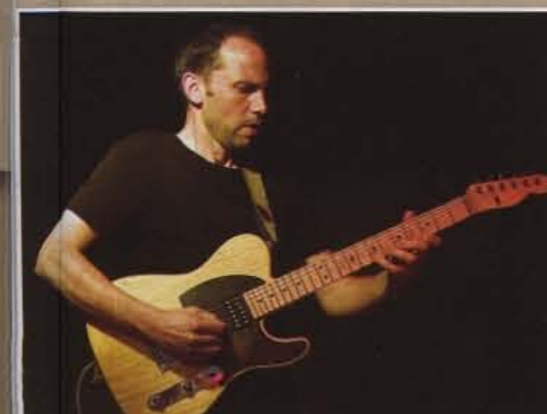
Spullen: Gibson ES-335, Lowden akoestische gitaar. Daarbij een Fender Pro-Sonic versterker en Marble combo.

Definitief jazzmoment: "Toen ik geïnteresseerd raakte in jazz haalde ik bij de muziekbibliotheek intuïtief drie elpees uit de bakken: 'Full House' van Wes Montgomery, wat ik nog steeds zijn beste vind, 'Since We Met' van Bill Evans en 'Blue Monk' van Monk met Art Blakey. Wes is jarenlang een heel belangrijke figuur voor me geweest."

wil lang niet iedereen die graag jazz wil leren spelen ook naar jazz luisteren. En je kunt jazz gewoon niet uit een boek leren; je zult er genoeg van moeten houden om er veel naar te luisteren."

WB: "Ik denk dat het grootste verschil tussen jazz en pop de harmonische rijkdom van jazz is. Wil je in jazz melodisch vrij zijn, dan kost dat heel veel toewijding."

EV: "Het is een misverstand dat je een beetje jazz zou kunnen spelen. Aan het conservatorium waar ik les geef is ook een popopleiding en ik krijg nogal wat studenten die 'iets' aan jazz willen doen. Maar als ik doorvraag, blijkt dat het eigenlijk om improvisatie gaat. En liefst Steve Lukather-licks." (gelach)

Marzio Scholten

Speelde o.a. met: The Marzio Scholten Group en het Marzio Scholten Kwartet

Spullen: Gibson ES-125, maar tegenwoordig D'Angelico 335-model, Mesa/Boogie buizen-versterker en een paar pedalen, waaronder een korte delay en een overdrivepedaal voor iets meer sustain.

Definitief jazzmoment: "'A Love Supreme' van John Coltrane was de eerste jazz die me echt raakte. Wat betreft jazzgitaar is het eerst Jesse geweest, omdat zijn album de eerste gitaarplaat was die ik hoorde."

JvR: "Absoluut. De meeste mensen zitten ergens in de driehoek tussen Metheny, Scofield en Frisell en hij valt daar helemaal buiten. Het is hem gelukt om die invloeden van zich af te schudden en een eigen stempel te drukken op de jazzgitaar. Hij heeft een heel eigen melodische taal ontwikkeld, die veel navolging krijgt. Voor veel jonge muzikanten is hij nu het nieuwe uitgangspunt."

MvdG: "Het is zo jammer dat andere gitaristen niet zijn originaliteit als vertrekpunt nemen, maar gewoon zijn stijl overnemen. Ik heb in Spanje gezien dat gitaristen niet alleen zijn taal, maar ook zijn hele manier van doen kopiëren. Ik zou zeggen: als je iets na wilt doen, kies dan voor zijn drang om met iets nieuws te komen."

JvR: "Maar weinig mensen zijn zo creatief en muzikaal dat ze zelf iets kunnen verzinnen."

EV: "Twintig jaar geleden was John Scofield voor veel gitaristen het uitgangspunt, net als Kurt dat nu is."

MvdG: "Op zich is dat niet erg. Om jazz te kunnen spelen moet je wel kennis hebben genomen van wat de groten vóór jou hebben gespeeld. Muzikanten uit andere richtingen hikken daar vaak tegenaan: dan ga je toch allemaal hetzelfde spelen, zeggen ze dan. Maar je moet eerst leren wat er al is en daar dan je eigen ding uit destilleren."

JvR: "Het is niet een taal die je moet leren. Als je een taal kunt spreken, wil dat nog niet zeggen dat je iets zinnigs te melden hebt. Dat komt pas daarna."

Toonknop open!

Zou je kunnen zeggen dat jazz meer dan andere muziekstijlen de persoonlijkheid van de muzikant reflecteert?

MvdG: "Absoluut. En dat is juist het mooie ervan. Als je iemand hoort, weet je na een tijdje hoe hij in elkaar steekt. Jazz is enorm expressief, dat is alleen niet voor iedereen zo duidelijk. Veel mensen denken dat jazzgitaar alleen bestaat uit patroontjes, gespeeld met een muf geluid. Dat is trouwens ook iets wat wij gemeenschappelijk

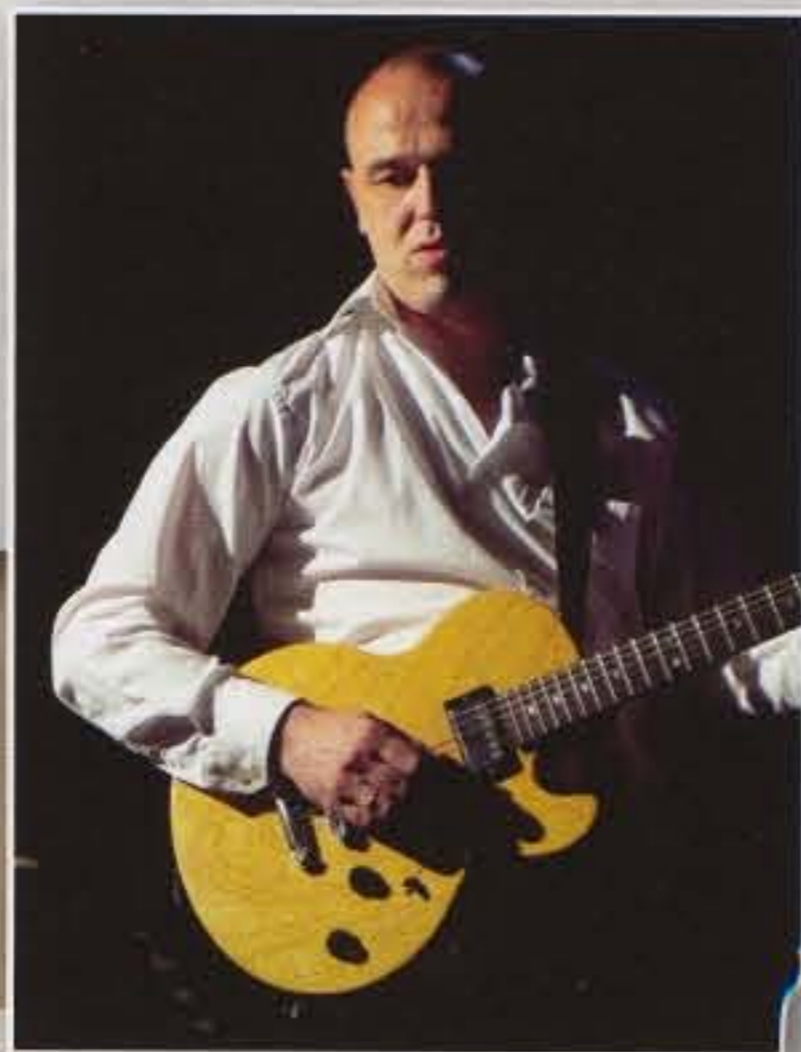

Fred van Diem

hebben: we hebben allemaal wel een vol gitaargeluid, maar niet zo'n bedompte Polytone-klank. Je hoort het ook altijd meteen als iemand op het conservatorium probeert als jazzgitarist te klinken; dan gaat direct die toonknop dicht. Ze proberen een jazzgeluid te krijgen door iets weg te halen terwijl het er juist allemaal moet zijn."

JvR: "Het speelt ook makkelijker met al het hoog eruit; je hoort oneffenheden in je spel veel minder. Ik vind het gauw saai worden. Kies toch voor een geluid waarmee je expressief kunt zijn! De vrijheid die jazz je biedt is enorm; je kunt precies spelen wat je op dat moment leuk vindt. Ik voel me als ik speel nergens aan gebonden. Laat dat dan ook doorklinken in je gitaargeluid."

AG: "Als je jazzgitaarles neemt, wordt er nauwelijks iets gedaan aan geluid en toonvorming.

Fred van Diem

Anton Goudsmit

Speelde o.a. met: The New Cool Collective (Big Band), Vanbinsbergen, Haas & The Guitar Bandits, Eric Vloeimans, Ramón Valle en Ernst Reijseger.

Spullen: Gretsch hybride (samengesteld uit een Synchronatic en een Electromatic, volgens Anton "zogenaamd uit 1953 en een beetje een miskoop") en een "vrij onstabiele" Gretsch Country Club uit 1972. Daarbij Music Man versterkers.

Definitief jazzmoment: "Dat weet ik niet. Ik speelde als kind met Charlie Parker mee, zonder te weten wat ik deed. Op het conservatorium zag ik dat blazers de beste gigs hadden en omdat ik wilde spelen, ging ik met ze meedoen. Zo heb ik me in het repertoire verdiept."

Veel rockgitaristen zijn daar veel verder in. In jazz is geluid nog altijd ondergeschikt aan je techniek en je vermogen om door lastige schema's heen te komen. Dat vind ik wel een beperking."

Is jullie ideaal om één persoonlijk, herkenbaar geluid te hebben. Net als bijvoorbeeld een blazer?

JvR: "Ik zie geluid niet zozeer als een combinatie van versterkers en pedalen, maar probeer eerder op de gitaar zelf verschillende geluiden te maken. Je kunt ook met je vingers, je plectrum en je elementschakelaar al veel klanken maken. Ik vind het te onrustig om dan met mijn voeten allerlei verschillende pedalen in te drukken."

AG: "Ja, je kunt met alleen je gitaar al heel veel doen. Dat vind ik eerlijk gezegd ook interessanter dan zo'n heel kruidenrek, ook al kom je daar moeilijk onderuit als je commercieel werk wilt spelen. Je zit dan toch vast aan de geluiden van de mensen die je naspeelt."

MvdG: "Klank is juist het allerbelangrijkste, dat is het eerste wat je publiek hoort, ook bij jazz. Het duurt even voor je daar achter komt en dan leer je dat het niet in een versterker zit of in een reeks

pedalen, maar in je vingers. Ik heb wel eens samen met Jesse een nieuwe gitaar uitgeprobeerd en als hij erop speelde klonk het als Jesse, en als ik erop speelde klonk het als Maarten."

EV: "Je merkt ook als je inpluigt dat je op zoek gaat naar het geluid dat je in je hoofd hebt. En je draait net zo lang aan de knoppen tot je dat hebt."

Een album in één dag

Maken jullie gebruik van moderne technische hulpmiddelen als sequencers, opname-software en dergelijke?

JvR: "Voor jazz is juist het samenspeken essentieel, dus in laagjes opnemen heb ik nog nooit gedaan. Alleen als ik op het album van iemand anders een solo moet inspelen. Ik vind het

belangrijk dat er interactie is, dat wat ik speel anderen beïnvloedt en andersom. Anders vind ik opnemen een heel nare ervaring."

EV: "Voor het album dat ik nu aan het opnemen ben heb ik heel bewust gekozen om het anders te doen. Ik heb nu voor het eerst een aantal stukken thuis opgenomen en geproduceerd, met verschillende gitaarpartijen over elkaar heen."

JvR: "Pat Metheny doet dat ook. Hij heeft een duoalbum met Jim Hall opgenomen en toen de opnames daarvoor klaar waren, heeft hij al zijn eigen partijen opnieuw gedaan. Daar was Jim niet blij mee! Zijn trioalbums zijn ook zo gedaan. Ik kan me daar eerlijk gezegd wel iets bij voorstellen, want albums gaan lang mee. De meeste jazzalbums worden in één of twee dagen opgenomen en als je dan net je dag niet hebt, is dat erg jammer. Dan blijf je met het idee zitten dat het allemaal veel leuker had kunnen zijn. Bijna al mijn albums zijn in één dag opgenomen. Ik heb er inmiddels al zoveel gemaakt dat ik weet dat ik toch nooit tevreden ben. Dat is dan meteen een goede reden om

Maarten van der Grinten

Speelde o.a. met: Wim Overgaauw, Ack van Rooyen, John Engels, Clark Terry, Toots Thielemans, Doug Raney, Louis Stewart, de WDR Big Band, het Metropole Orkest, het Willem Breuker Kollektief en The Jazz Orchestra of the Concertgebouw

Spullen: Epiphone Triumph uit 1950, Frans Elferink archtop, Camps nylonstrange gitaar. Daarbij Koch, Polytone en Acoustic Image versterkers.

Definitief jazzmoment: "Te veel om op te noemen, en echt niet alleen gitaristen: Lee Konitz, Sonny Rollins' 'A Night At The Village Vanguard', 'Jim Hall Live', Wayne Shorter, Jim Hall met Bill Evans, Toots met Bill Evans, 'Kind Of Blue' van Miles, 'The Blues And The Abstract Truth' van Oliver Nelson. En voor de gitaar Joe Pass met 'Virtuoso'."

weer aan het volgende album te gaan denken."

MvI: "Als je goede muzikanten hebt, kan het best in één dag."

AG: "Waarom ook niet? De ideeën zijn klaar. Sommige popmusici gaan drie maanden de studio in, ook als ze nog niks hebben. Daar hebben wij gewoon het geld niet voor."

MS: "Ik leg me er bij neer dat het een momentopname is. Anders kan ik wel 180 takes doen."

Hoe bereid je je dan voor op een lastig stuk? Je wilt toch liever niet met publiek erbij of als de band loopt op je bek gaan, omdat je het schema niet kunt volgen.

AG: "Dat overkomt me anders regelmatig (gelach), dat ik vol overtuiging voor lul ga staan."

JvR: "Wij bereiden ons wel twintig jaar voor op lastige schema's. Ook het lastigste schema bestaat uit wegen die je kent en waar je overheen kunt spelen. Dat oefen je twintig jaar lang, niet alleen de avond daarvoor. Maar ik neem natuurlijk niet iets op wat ik nog nooit gespeeld heb. Bovendien gaat het niet om licks die je kunt instuderen. Je probeert juist een muzikaal verhaal te vertellen, op dat moment en onder invloed van wat anderen spelen."

AG: "Het is een momentopname, dus je moet maar hopen dat je bioritme in orde is en dat de flow met de medemuzikanten er is. Daar is het echt van afhankelijk. Als je niet lekker uit een opname komt, heb je gewoon pech. En vaak worden er maar 1500 of 2000 van gedrukt, dus zo heel veel hangt er ook weer niet van af. Bij commerciële producties gaan vaak al duizenden euro's in de details zitten en wij moeten het doen met 5000 euro voor het hele product. Meer is trouwens ook niet nodig. Eerlijk gezegd zijn we ook niet zo bezig met het grote publiek, meer met onze collega's. Ik tenminste wel."

JvR: "Ik maak mijn albums in de eerste plaats voor mezelf. Als ik er tevreden mee ben, is het goed."

WB: "Je moet het zelf mooi vinden, dat is het belangrijkste." ☺

heeft zijn bebop gemengd met country en folk, waardoor je die achtergrond bijna niet meer hoort. Maar jazz geeft zijn muziek wel diepte."

AG: "Waar je ook komt in Europa, of zelfs daarbuiten: je kunt met die grammatica overal terecht. En wat ons bindt als jazzmusici is het repertoire. Dat is heel bijzonder. Als je op de Rockacademie vraagt: wat zullen we eens spelen?, dan komen ze niet verder dan een bluesje. Terwijl jazzmusici bijna allemaal een flinke repertoirekennis hebben en dus altijd wel iets samen kunnen spelen. En dan wordt het leuk, want met die gemeenschappelijke basis ga je elkaar vervolgens ontdekken."

MvI: "Je hebt zoveel harmonische en ritmische bagage en je hebt leren improviseren. Daarvoor kun je je overal redden."

Is Amerika nog altijd het beloofde land als het om jazz gaat?

MvdG: "De hele global village-gedachte heeft daar wel een einde aan gemaakt. Wat blijft is dat Amerikanen vaak een instelling hebben van 'wij doen het gewoon'. En dat helpt wel."

Ik hoor van Amerikaanse muzikanten dat ze Europese jazzmusici theoretisch beter onderlegd vinden, maar dat ze aan de andere kant weer minder gelegenheden hebben om te spelen en dat ze dus minder praktijkervaring kunnen opdoen.

JvR: "Dat laatste klopt. Je kunt in Nederland niet jarenlang met een band blijven spelen, want als je het rondje langs de bekende zalen hebt gemaakt ben je klaar."

En dan?

JvR: "En dan begin je weer een nieuw bandje (gelach) en maak je het rondje weer opnieuw. Je kunt niet, zoals in de VS, vijfhonderd keer spelen met één band."

AG: "Amerikanen moeten ook wel zo veel spelen omdat ze per keer maar weinig verdienen, wat dat betreft zitten wij hier in een luxe situatie."

MvdG: "Mijn indruk is dat je als jazzmuzikant in New York heel veel kunt spelen, maar dat het daarbuiten vooral country is wat de mensen willen horen."

JvR: "Dat is ook de reden dat de grote jongens zo massaal naar Europa komen voor de festivals; ze zijn daar helemaal niet zo druk. De zomer is financieel voor hen heel belangrijk, want dan moeten ze het geld verdienen voor de rest van het jaar."

EV: "Mike Stern is hier een headliner, maar staat daar elke week in een kroegje te spelen."

MvI: "Kurt Rosenwinkel is niet voor niets New York ontvlucht. Hij woonde eerst in Zwitserland en nu in Berlijn."

Heeft Kurt Rosenwinkel wat jullie betreft de jazzgitaar iets nieuws gebracht?

Martijn van Iterson

Speelde o.a. met: Ilya Reijngoud kwartet, het Ruud Jacobs kwintet en het Sjoerd Dijkhuizen kwartet, Rita Reys, Piet Noordijk, Mike Stern en Gary Novak.

Spullen: Gibson ES-125 uit 1956. Daarbij een Fender HotRod DeVille 2x12 en een Zoom effectpedaaltje voor galm.

Definitief jazzmoment: "Ik zag op mijn veertiende Peter Tiehuis spelen in de plaatselijke jazzclub en vanaf dat moment wist ik dat ik gitarist wilde worden. Als ik terugkijk was dat het moment waarop ik afgeschoten werd."